

БЕЗПЕКА ТА ПРАВОПОРЯДОК В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В ГРОМАДАХ ПОЗА БОЙОВИМИ ДІЯМИ

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1.	
Особливості нормативно-правового регулювання	5
1.1. Еволюція поняття безпеки в громадах в умовах війни/воєнного стану.	5
1.2. Державна стратегія та акти централізованого законодавства.	7
1.3. Повноваження та акти місцевих органів військового управління.	9
1.4. Участь органів місцевого самоврядування в забезпеченні безпеки та правопорядку (аспект повноважень).	12
Розділ 2.	
Окремі сфери безпеки та правопорядку в громадах.	15
2.1. Становище з укриттями та системою сповіщення в громадах.	15
2.2. Співвідношення свободи вибору місця проживання та пересування з вимогами воєнного стану.	18
2.3. Проблеми обігу зброї, небезпеки вибухових пристроїв та мінного забруднення.	20
2.4. Проблеми домашнього насильства та торгівлі людьми.	23
Розділ 3.	
Участь окремих суб'єктів у забезпеченні безпеки та правопорядку в громаді	25
3.1. Підтримка органами місцевого самоврядування територіальної оборони.	25
3.2. Місцеві муніципальні програми в сфері безпеки та правопорядку в громадах.	28
3.3. Безпечкові ініціативи органів державної влади.	29
3.4. Форми самоорганізації людей в громаді в сфері безпеки та правопорядку.	31
Рекомендації	33

ВСТУП

З початком повномасштабної агресії рф проти України, питання забезпечення безпеки та правопорядку в громадах поза бойовими діями залишаються одними з найбільш пріоритетних для жителів та місцевої влади. Громади стикнулись з безпрецедентними надзвичайними ситуаціями, включно з обстрілами, пожежами, загибеллю цивільних людей, евакуацією громадян, мінуванням територій, руйнуванням будівель та критичної інфраструктури. Таким чином, реагування на безпекові виклики в умовах війни та воєнного стану стало фундаментальною потребою жителів громад. Це підтверджують результати опитувань в рамках цього дослідження. Так, жителі двох громад Одеської області визначили питання безпеки та правопорядку як першочергові проблеми - 75,5% опитаних мешканців Татарбунарської громади та 72,8% мешканців Ренійської громади. З іншого боку, питання безпеки та правопорядку визначено мешканцями як ключовий пріоритет розвитку, що важливо з точки зору післявоєнної відбудови громад. Так, пріоритети розвитку Татарбунарської громади в умовах війни та воєнного стану, за думкою мешканців, мають торкатись підвищення рівня громадської безпеки (79,1%) та підтримки територіальної оборони (78,3%). Основний пріоритет розвитку Ренійської громади в умовах війни та воєнного стану, за думкою мешканців, має торкатись підвищення рівня громадської безпеки (57,6%).

За мету цього дослідження визначено проаналізувати, як змінилась концепція безпеки в громаді в умовах воєнного стану та які основні тенденції та виклики потрібно враховувати в цій сфері як безпосередньо під час війни, так і в ході післявоєнного відновлення громад. Варто зазначити, що досліджувалась безпекова ситуація в громадах поза бойовими діями. Для визначення таких громад автори дослідження керувались Переліком територіальних громад, які розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні) станом на 10 серпня 2022 року (затверджено наказом Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій №188 від 17.08.2022 року¹). В рамках дослідження, вивчалась переважно безпекова ситуація в громадах Одеської та Львівської областей (робота з відкритою інформацією та «польові» методи збору інформації), а також вибірково окремі проблеми по деяким іншим регіонам України (робота з відкритою інформацією).

1 https://auc.org.ua/sites/default/files/sectors/u-140/dodatok_do_nakazu_17.08.pdf

Для цілей дослідження, було використано доступний інструментарій роботи з відкритими даними – зокрема, аналіз законодавства та юридичної практики, аналіз публічної інформації (робота з офіційними вебсайтами, запити на інформацію), аналіз публікацій ЗМІ. Також в цільових громадах дослідження були впроваджені «польові» методи отримання інформації – зокрема, власне спостереження, опитування, інтерв'ю. Варто зазначити, що в процесі збору даних виникали певні складнощі в доступі до офіційної інформації, що в умовах війни та воєнного стану в цілому виправдано. Відповідно, важливою особливістю теми дослідження є швидка зміна контексту проблеми та недоступність (повна або часткова) певної інформації, що може впливати на оцінку ситуації та розроблені рекомендації. Структура дослідження побудована таким чином, щоб послідовно висвітлити нормативне регулювання сфери безпеки та правопорядку (розділ 1), основні тематичні виклики/пріоритети (розділ 2) та участь окремих державних та недержавних суб'єктів у сфері забезпечення безпеки та правопорядку в громаді (розділ 3).

Розділ 1.

ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

1.1. Еволюція поняття безпеки в громадах в умовах війни/воєнного стану.

В довоєнний період сформувалось певне бачення концепції безпеки в громаді, що мало дві основні складові – широка сфера застосування та участь різних суб'єктів включно з самими мешканцями. Тобто, безпека в громаді, тобто в конкретному місті, селищі чи селі не стосується виключно компетенції поліції, як це часто можна було почути. Це комплексне поняття, воно набагато ширше, ніж забезпечення правопорядку, і включає безпеку дорожнього руху, громадське здоров'я, екологічну безпеку, безпечну інфраструктуру та інші чинники, які дозволяють жителям відчувати себе в безпеці. Досягнути такого результату можна лише спільною участю та відповідальністю поліції та інших місцевих органів влади, органів місцевого самоврядування та мешканців громади. Необхідно також розуміти, що актуальні для громади безпекові проблеми вирішуються різними суб'єктами. Певні питання можливо вирішити зусиллями поліції; є питання, які перебувають у винятковій компетенції місцевого самоврядування; багато питань потребують комплексних зусиль різних органів ². Пандемія COVID-19 привернула увагу до сфери громадського здоров'я в аспекті концепції безпеки в громаді. На місцеве самоврядування прийшлося найбільше навантаження у боротьбі з наслідками пандемії, включно з введенням карантинних заходів та впливом безробіттям і поверненням трудових мігрантів ³.

4 листопада 2021 року в Україні відбувся всеукраїнський форум «Україна 30. Безпечна громада», на якому високопосадовці озвучили стратегію формування безпекового середовища в українських громадах. Зокрема, Президент України зазначив, що «кожен мешканець громади має право на захист свого життя, свого власного здоров'я, захист власності від злочинних посягань та цивільний захист, запобігання та ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій, стихійних лих, пожеж, на якісні та доступні адміністративні послуги». Важливим меседжем також було те, що щоб ці питання на місцях вирішували безпосередньо саме ті люди, що проживають саме в цьому регіоні ⁴.

2 <https://cop.org.ua/ua/praktychni-instrumenty/bezpekova-prohrama>

3 https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/805/168_file.pdf

4 <https://news.obozrevatel.com/ukr/society/zelenskij-vidkrie-vseukrainskij-forum-ukraina-30-bezpechna-gromada.htm>

З початком повномасштабної агресії РФ проти України, до факторів, які впливають на безпеку в громаді та мають бути враховані, зокрема додалися ворожі обстріли та загроза техногенних катастроф, замінування території/мінне забруднення, енергетична безпека, продовольча безпека (включно з доступом до питної води). Також з'явилися нові суб'єкти, які прямо чи дотично впливають на вирішення безпекових питань в громадах - зокрема, військові адміністрації та підрозділи ТрО. Важливим для розуміння розвитку концепції безпечної громади є відкладені фактори, які безперечно впливатимуть на післявоєнний розвиток громад. Зокрема, це розмінування території, обіг зброї, проблеми домашнього насильства.

Наразі можна зафіксувати певну активність держави щодо розвитку концепції безпечної громади в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення. Це, зокрема, стосується розробки проекту національної концепції «Безпечна громада»⁵. Міністр розвитку громад та територій України та Міністр внутрішніх справ України в кінці серпня 2022 року представили деякі напрацювання концепції. Було наголошено, що важливо напрацювати концепцію, яка передбачатиме забезпечення безпекових потреб кожної громади, враховуючи її особливості та специфіку. Завдання, визначене міністрами передбачає підготовку проекту урядового розпорядження для затвердження Національної концепції «Безпечна громада» до жовтня 2022 року⁶.

Представлений проєкт складається з 9-ти розділів, в яких викладено проблеми, що потребують вирішення, мета, завдання, принципи формування безпечних громад, інструменти, механізми реалізації Концепції, складові безпеки громади та критерії оцінювання рівня її безпеки, джерела фінансування та інші важливі проєктні положення. Передбачається широке обговорення концепції з органами місцевого самоврядування та громадськістю⁷.

Визначено такі проблеми, що потребують вирішення: нечіткий розподіл повноважень у сфері безпеки між державою та громадами; застарілі механізми взаємодії суб'єктів забезпечення безпеки громад; відсутність стандартів та методик оцінювання рівня безпеки громад. До принципів створення безпечної громади віднесено: законність та верховенства права; субсидіарність та партнерство між органами влади всіх рівнів та приватним сектором; правова, організаційна та фінансова спроможність; відкритість, прозорість та партисипація; повага і дотримання прав та свобод людини та громадянина; пріоритетність превентивних заходів.

5 https://decentralization.gov.ua/uploads/attachment/document/1156/Презентація_Концепції_Безпечна_громада_.pdf

6 <https://www.kmu.gov.ua/news/oleksii-chernyshov-natsionalna-kontseptsiia-bezpechna-hromada-stane-osnovoiu-posylennia-bezpeky-u-kozhnii-hromadi>

7 <https://decentralization.gov.ua/news/15558>

Об'єкти концепції безпеки пропонуються такі: безпека публічних послуг, безпека інфраструктури, безпека в сім'ї і житлі, безпека ведення бізнесу, безпека праці, безпека дозвілля, безпека природного середовища. Ситуації, які охоплені: надзвичайні ситуації, порушення правопорядку, воєнний стан, інші випадки порушення безпеки. Передбачається впровадження критеріїв оцінювання рівня безпеки громад - комплексність (рівень безпеки об'єктів, готовність (наявність) безпекових управлінських структур, обізнаність жителів); збалансованість (заходи та досягнутий рівень безпеки є економічно обґрунтованими); результативність (визначається за рівнем нанесених або уникнутих збитків, своєчасністю надання безпекових послуг); доцільність (вказує на баланс між безпекою та свободою, враховує обґрунтованість запровадження обмежень, які викликані безпековими заходами).

Рівні безпеки територіальної громади встановлюються за Методикою розрахунку рівня безпеки громади та формування Рейтингу безпеки громад, затвердженою спільним наказом Міністерства розвитку громад та територій і Міністерством внутрішніх справ. Зокрема, пропонується чотири рівні безпеки громад - високий, середній, помірний, низький.

Для територіальної громади передбачаються такі очікувані результати:

1. Підвищення рівня безпеки жителів та якості надання безпекових послуг;
2. Підвищення координації, ефективного використання сил та засобів, ресурсів у забезпеченні безпеки;
3. Підвищення сприйняття з боку місцевих органів влади та жителів державної політики у сфері забезпечення безпеки;
4. Підвищення обізнаності в питаннях особистої безпеки жителів їх залученість до забезпечення безпеки;
5. Запровадження державних стандартів безпеки та визначення їх рівнів безпек.

1.2. Державна стратегія та акти централізованого законодавства.

Основним нормативним документом, який найбільше впливає на державну політику в сфері безпеки та правопорядку залишаються Укази Президента України щодо введення/продовження воєнного стану. 24 лютого 2022 року у зв'язку з військовою агресією РФ проти України Указом Президента України №64/2022 введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб. Указом Президента України від 12 серпня 2022 року №573/2022 строк

дії воєнного стану в Україні продовжено з 05 години 30 хвилин 23 серпня 2022 року строком на 90 діб.

Через повномасштабну військову агресію рф в Україні і введений воєнний стан, в населених пунктах по всій території країни діє комендантська година. Визначення терміну комендантська година міститься у пункті 5 частини першої статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану»⁸, а саме – це заборона перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень. В окремих випадках підвищеної небезпеки вводиться подовжена комендантська година, яка може тривати декілька днів. Так, на території м. Одеси та Одеської області було запроваджено подовжену комендантську годину з 22 години 00 хвилин 8 травня 2022 року до 05 годин 00 хвилин 10 травня 2022 року. Відповідне розпорядження підписав начальник Одеської обласної військової адміністрації.

Законодавцями також пропонується посилити юридичну відповідальність щодо порушень норм цивільного захисту в умовах воєнного стану. Зокрема, до Верховної Ради України внесли законопроект про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо порушень законодавства у сфері цивільного захисту, вчинених в умовах воєнного стану (№7546 від 11.07.2022), яким пропонується запровадити покарання за роботу під час повітряної тривоги. Потрібно зазначити, що на сьогодні все ж відсутні відповідні уніфіковані норми поведінки в умовах сигналу «Увага всім» або «Повітряна тривога», що зумовлює проблеми у виконанні відповідних правил та застосуванні усього спектру засобів переконання і примусу належної поведінки з боку громадян, установ та закладів. Зокрема, це також підтверджується певною судовою практикою⁹.

Окремо слід відзначити нормативне врегулювання та/чи розробку рекомендацій з питань безпеки в окремих сферах. Так, напередодні навчального року декілька урядових органів та експертних установ розробили рекомендації для підвищення безпеки освітнього процесу в умовах війни. Вимоги та рекомендації щодо облаштування безпечного укриття у закладі освіти розробила Державна служба з надзвичайних ситуацій,¹⁰ а також надало Міністерство освіти і науки України¹¹. Державна служба якості освіти розробила рекомендації,¹² які допоможуть директору школи організувати безпечне освітнє середовище в

8 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

9 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105120363>

10 <https://mon.gov.ua/storage/app/media/civilniy-zahist/2022/15.06/Rekom.shchodo.orhanizatsiyi.ukryttya.15.06.2022.pdf>

11 <https://mon.gov.ua/ua/news/bezpeka-pid-chas-navchannya-rekomendaciyi-shodo-organizaciyi-ukrityya>

12 <https://sqe.gov.ua/bezpechne-osvitnie-seredovishhe-novi-vim/>

очному, дистанційному та у змішаному форматі навчання, а також більш ефективно змінювати формати залежно від безпекової ситуації. Ці рекомендації розроблені спільно з експертами ініціативи «Система забезпечення якості освіти», яка впроваджується в межах проєкту «Супровід урядових реформ в Україні». В умовах війни, законодавчо забезпечено створення додаткових заходів безпеки у сфері будівельної діяльності, пов'язаних із захистом населення від вибухів, вибухових хвиль, ураження небезпечними хімічними, радіоактивними й біологічно небезпечними речовинами. Для розв'язання питання укриттів та бомбосховищ 29 липня 2022 року Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення вимог цивільного захисту під час планування та забудови територій»¹³. Закон передбачає зміну підходів до формування системи споруд цивільного захисту, зокрема, під час планування та забудови на рівні містобудівної документації на регіональному та місцевому рівнях. Тепер документація має обов'язково містити розділ інженерно-технічних заходів цивільного захисту, який визначає план розвитку укриттів і забезпечення безперешкодного доступу до них громадянам.

Політика уряду України в сфері забезпечення продовольчої безпеки також змінюється відповідно до викликів та з урахуванням викликів війни та воєнного стану. Зокрема, було прийнято план заходів забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану¹⁴. Це комплекс дій, який передбачає моніторинг стану продовольчої безпеки і сільськогосподарської інфраструктури в цілому; надання підтримки виробникам харчових продуктів; надання адресної допомоги соціально вразливим категоріям населення; централізований контроль за цінами на продукти.

1.3. Повноваження та акти місцевих органів військового управління.

Відповідно до ч.1 ст.4 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» на територіях, на яких введено воєнний стан, можуть утворюватися тимчасові державні органи – військові адміністрації. Указом Президента України № 68/2022 від 24.02.2022 р. «Про утворення військових адміністрацій»¹⁵, для здійснення керівництва у сфері забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку були утворені обласні військові адміністрації, в тому числі, Львівська обласна військова адміністрація (ЛОВА) та Одеська обласна військова адміністрація (ООВА). Також, на базі існуючих районних державних адміністрацій були утворені відповідні районні військові адміністрації.

13 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2486-20#Text>

14 <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-planu-zahodiv-z-a327r>

15 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2022#Text>

Військові адміністрації населених пунктів на відповідній території, серед іншого, здійснюють повноваження у сфері забезпечення безпеки, зокрема щодо:

- 1.** запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану;
- 2.** управління об'єктами житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, транспорту і зв'язку, що перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад, забезпечення їх належного утримання та ефективної експлуатації, необхідного рівня та якості послуг населенню;
- 3.** надання допомоги власникам квартир (будинків) в їх відбудові у разі пошкодження в результаті проведення бойових дій, терористичних актів, диверсій; організації за рахунок власних коштів і на пайових засадах будівництва, реконструкції і ремонту об'єктів комунального господарства та соціального призначення, житлових будинків, а також шляхів місцевого значення;
- 4.** управління закладами освіти, установами освіти, закладами охорони здоров'я, культури, фізичної культури і спорту, надавачами соціальних послуг, які належать територіальним громадам або передані їм, молодіжними, підлітковими закладами за місцем проживання; організації їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення; організації надання ними послуг, у тому числі соціальних;
- 5.** організації та участі у здійсненні заходів, пов'язаних із мобілізаційною підготовкою та цивільним захистом;
- 6.** здійснення заходів щодо створення належних умов для функціонування пунктів пропуску через державний кордон України;
- 7.** встановлення посиленої охорони та забезпечення у взаємодії з відповідними суб'єктами господарювання сталого функціонування важливих об'єктів національної економіки та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення;
- 8.** заслуховування інформації прокурорів та керівників органів Національної поліції про стан законності, боротьби із злочинністю, охорони громадської безпеки і порядку та результати діяльності на відповідній території;

- 9.** прийняття в межах, визначених законом, рішень з питань запобігання виникненню надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, гасіння пожеж, боротьби з епідеміями;
- 10.** встановлення режиму роботи підприємств комунального господарства, торгівлі та громадського харчування, побутового обслуговування, що перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад;
- 11.** затвердження маршрутів і графіків руху місцевого пасажирського транспорту незалежно від форми власності, узгодження цих питань стосовно транзитного пасажирського транспорту у випадках, передбачених законодавством;
- 12.** прийняття рішень про заборону торгівлі зброєю, сильнодіючими хімічними і отруйними речовинами, а також алкогольними напоями та речовинами на спиртовій основі;
- 13.** прийняття рішень про обстеження будівель і споруд, пошкоджених внаслідок бойових дій;
- 14.** прийняття рішень про демонтаж будівель і споруд, які за результатами обстеження, визнані аварійно небезпечними і такими, що становлять загрозу життю людей (крім об'єктів оборонного і спеціального призначення, об'єктів культурної спадщини, та об'єктів, на які поширюється дія Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку»).

На виконання наданих повноважень начальник військової адміністрації видає накази та розпорядження у межах своїх повноважень, які мають таку ж юридичну силу, що і рішення відповідної ради (рад). Накази, видані в межах повноважень місцевих рад, мають бути оприлюднені, крім тих, що містять інформацію з обмеженим доступом. Водночас, згідно з п. 10 ст. 9 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» у період дії воєнного стану на акти органів місцевого самоврядування, військово-цивільних адміністрацій та військових адміністрацій, а також їх посадових осіб не поширюються вимоги пункту 3 частини першої (у частині оприлюднення проєктів актів), частини четвертої статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації», Законів України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» та «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» (щодо оприлюднення планів прийняття нормативно-правових актів, оприлюднення та проведення публічного обговорення проєктів, здійснення аналізу регуляторного впливу).

На виконання вказаних приписів, військові адміністрації послуговуються інформаційними ресурсами відповідних місцевих державних адміністрацій, на базі яких вони утворені, оприлюднюючи прийняті нормативні акти у процесі реалізації власних повноважень (на прикладі Львівської обласної військової адміністрації):

- комунальні місцеві друковані та електронні засоби масової інформації (з приводу останніх існує проблема донесення саме регіональної інформації, оскільки Суспільне мовлення транслюється в режимі марафону «Єдині новини», що не дозволяє повністю використовувати його для комунікації місцевим органам управління);
- шляхом проведення конференцій, презентацій, прес-заходів, в тому числі, у офіційних медіа-центрах (наприклад, з 14.03.2022 р. ЛОВА та Львівською міською радою відкрито офіційний медіа-центр «Україна» для допомоги журналістам у режимі коворкінгу);
- офіційні сайти ¹⁶;
- сторінки в соціальних мережах як самого органу ¹⁷ так і його керівників ¹⁸;
- телеграм-канали органу ¹⁹ та начальника або профільних керівників ²⁰

1.4. Участь органів місцевого самоврядування в забезпеченні безпеки та правопорядку (аспект повноважень).

В довоєнний період можна виокремити такі найбільш важливі повноваження органів місцевого самоврядування у сфері безпеки в громаді, які залишаються актуальними:

- діяльність у сфері благоустрою;
- поводження з безпритульними тваринами;
- надання дозволу на встановлення дорожніх знаків, пішохідних переходів, «лежачих поліцейських», видалення зелених насаджень;
- надання дозволу на розміщення об'єктів торгівлі у сфері послуг та погодження режиму їхньої роботи;
- функціонування муніципальної поліції, зокрема дружин, варті;

16 <https://loda.gov.ua/allDocuments>

17 <https://www.facebook.com/LvivskaODA>, https://www.instagram.com/lviv_oda/

18 <https://www.facebook.com/maks.kozytskyy>, <https://www.instagram.com/kozytskyiy.official/>

19 https://t.me/people_of_action

20 https://t.me/kozytskyy_maksym_official

- діяльність у сфері цивільного захисту;
- функціонування системи відеоспостереження.

Запровадження правового режиму воєнного стану в Україні стало серйозним викликом для місцевого самоврядування. В умовах війни, згідно зі ст. 17 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», органи місцевого самоврядування зобов'язані сприяти діяльності військового командування та військових адміністрацій у запровадженні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану на відповідній території. Правовий режим воєнного стану передбачає низку обмежень, які накладаються як на окремих громадян, так і на органи влади різних рівнів. Так, місцеві ради були обмежені в здійсненні своїх владних повноважень, зокрема обсягу і напрямках бюджетних видатків. Попри це, роль, яку відіграє місцева влада, не лише не зменшилася, а, навпаки, збільшилася, оскільки саме місцеві ради володіють необхідними компетенціями, що дозволяють швидко й ефективно організувати належне функціонування всіх комунальних служб і відповідати на нові виклики, що виникають в умовах війни ²¹.

Проте, в частині місцевих рад депутати фактично були обмежені або усунуті від процесу напрацювання та прийняття рішень у перші місяці після введення правового режиму воєнного стану, оскільки міські голови надавали перевагу в управлінні громадою таким інструментам як підписання розпоряджень та проведення засідань виконавчого комітету.

Наприклад, серед змін у порядку реалізації компетенції органами місцевого самоврядування слід відзначити (на прикладі Львівської міської територіальної громади):

- 1.** Надання права виконавчому комітету Львівської міської ради на час воєнного стану в Україні здійснювати перерозподіл видатків (ухвала Львівської міської ради від 24.02.2022 р. № 2133 «Про внесення змін до бюджету Львівської міської територіальної громади на 2022 рік»). Відомі випадки публічної реакції щодо зловживань в цій сфері, зокрема звернення голви комісії фінансів та депутатки міської ради ²².
- 2.** Рішенням виконавчого комітету Львівської міської ради №159 від 04.03.2022 р. у зв'язку з введенням правового режиму воєнного стану було внесено тимчасові (до скасування воєнного стану) зміни, які стосувалися обмеження відкритості діяльності виконавчого комітету (щодо оприлюднення порядку денного, проєктів рішень, присутності на

21 <https://decentralization.gov.ua/news/15384>

22 <https://varianty.lviv.ua/89094-nataliia-shelestak-zvernetsia-do-pravookhorontsiv-chez-nezakonnu-dialnist-sadovofo>

засіданнях), а також моменту набрання чинності нормативно-правовими рішеннями виконавчого комітету лише з моменту їх оприлюднення у засобах масової інформації (у т. ч. електронних) або на офіційному сайті Львівської міської ради. Такі жорсткі заходи не були достатньо обґрунтовані, а серія звинувачень щодо непрозорої діяльності виконкому в умовах воєнного стану, змусили змінити, послабивши відповідні норми Рішенням № 384 від 03.06.2022 р.

Розділ 2.

ОКРЕМІ СФЕРИ БЕЗПЕКИ ТА ПРАВОПОРЯДКУ В ГРОМАДАХ.

2.1. Становище з укриттями та системою сповіщення в громадах.

В умовах війни можливість укритися у захисних спорудах від вибухів та обстрілів вже зберегла життя багатьох людей. Разом з тим, стало зрозуміло, що реформа цієї сфери – одне з першочергових завдань післявоєнної відбудови громад. Тобто укриття треба удосконалювати технічно та суттєво збільшувати їх кількість. Хоча досвід деяких українських міст вже має позитивні зрушення. За словами міського голови Львова, у місті є близько 6 тисяч укриттів і цього є достатньо для безпечного перебування у надзвичайній ситуації для усіх мешканців. На сайті Львівської міської ради розміщено візуальну мапу, у міському чатботі CityHelper у Viber і Telegram мешканці можуть знайти найближче укриття за геолокацією чи назвою вулиці, а також у текстовому форматі з визначенням району та адреси місця розташування, найменування, форми власності, площі та граничної кількості осіб ²³.

До прийняття централізованого рішення, рішенням виконавчого комітету Львівської міської ради №304 від 13.05.2022 р. «Про забезпечення якісного житлового будівництва на території Львівської міської територіальної громади», серед рекомендацій забудовникам та інвесторам будівництва було зацентровано на питаннях посиленої безпеки. Таке рішення позитивно оцінено експертами, адже тепер у всіх будівлях міста повинен бути підземний паркінг, облаштований для подвійного призначення. А це означає, що його частину потрібно адаптувати для комфортного перебування протягом певного часу з можливістю обігріву. Передбачаються й окремі санвузли, розкладні крісла, місце для зберігання харчів, резервуар для води. Крім того, львів'яни планують впровадити у проєктуванні квартир так званий «ізраїльський варіант» – окрему кімнату, обладнану як укриття ²⁴. Відновлення укриттів у Львові відбувається в основному силами балансоутримувачів будівель, де вони розташовані, однак є й успішні приклади приватних ініціатив. Наприклад, від 24.02.2022 р. до

23 <https://lviv.vgorode.ua/news/sobytyia/a1199535-de-u-lvovi-je-ukrittja-karta-u-tekstovomu-formati>

24 <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/06/15/688187/>

25.04.2022 р. «Домашній інтернет» від Київстар з'явився в 211 укриттях Львова²⁵. Слід відзначити проведення робіт не лише з відновлення та облаштування приміщень, які можуть використовуватися як найпростіші укриття з боку їхніх балансоутримувачів, але й спорудження нових. Наприклад, рішення виконавчого комітету Львівської міської ради №700 від 19.08.2022 р. «Про облаштування укриття (бомбосховища) у Сихівському районі м. Львова та забезпечення функціонування тимчасової автостоянки». На жаль, це поодинокий випадок, а не загальна тенденція.

В умовах війни та обстрілів закладів освіти з боку армії РФ, питання безпеки навчального процесу стало одним з пріоритетних завдань для уряду та самих громад. На Одещині, в результаті ракетних ударів ворога, пошкоджено 17 закладів освіти, із яких 2 заклади дошкільної, 8 – загальної середньої освіти, 3 заклади позашкільної освіти, 1 дитячий будинок, 2 заклади професійної та фахової передвищої освіти. Зокрема, в результаті масованого удару російськими ракетними «Калібр» по селу Дачне Одеського району 18 липня, постраждало приміщення школи. Постраждали 28 шкільних класів, більше пів тисячі дітей вимушені навчатися онлайн²⁶.

Такі безпекові ризики для закладів освіти вимагають забезпечення належними укриттями. В Одеській області 942 заклади освіти забезпечені укриттями - це 53% від усіх наявних в регіоні. В них є обладнані або сховища, або укриття поблизу закладу освіти. Маються на увазі училища, школи та дитячі садочки. Безпосередньо шкіл в регіоні наразі 737, з них 509 забезпечені сховищами, найпростішими укриттями та укриттями поряд. За результатами обстежень комісіями, укриття повністю готові до використання у 326 школах, що здатні прийняти 75,5 тисяч учнів²⁷. Напередодні навчального року, Одеська міська рада витратила 9 мільйонів гривень на обладнання та облаштування бомбосховищ в школах міста²⁸. Окрім навчальних закладів, проблемою залишається доступність укриттів для маломобільних груп²⁹ та для закритих установ (наприклад, в Одеському слідчому ізоляторі укриття немає)³⁰.

25 <https://city-adm.lviv.ua/news/society/security/291341-uzhe-ponad-200-ukryttiv-u-lvovi-obladnano-internetom>

26 <https://izbirkom.org.ua/urlikbez/obshchestvo-19/2022/yak-nalagoditi-bezpechne-shkilne-navchannya-v-umovah-vijni/>

27 <https://izbirkom.org.ua/news/obshchestvo-19/2022/majzhe-60-shkil-na-odeshini-pracyuvatimut-u-zvichajnomu-rezhimi/>

28 <https://izbirkom.org.ua/news/obshchestvo-19/2022/na-obladnannya-ukryttiv-v-shkolah-odesi-vitratili-9-miljoniv/>

29 <http://navarti.in.ua/0838592-ukryttiv-dlya-lyudej-na-vizkah-u-zhytomyri-nemaye-miscevi-zhyteli-foto-video.html>

30 <https://odessainfo.net/news/v-odesskom-sizo-net-ubezhishha-na-sluchaj-raketnyx-obstrelov-advokat-schitaet-eto-vazhnyim-argumentom-pri-vybore-mery-presecheniya-dlya-podozrevaemyx/>

Не менш важливе питання безпеки в громаді в умовах війни торкається роботи системи оповіщення. Тут можна виділити централізовані ініціативи та участь органів місцевого самоврядування. Зокрема, наразі ДСНС завершено тестування системи екстреного оповіщення про надзвичайні ситуації Cell Broadcast, у грудні система запрацює у постійному режимі. З початку воєнних дій Львівська міська рада внесла зміни до Програми вдосконалення і розвитку територіальної (місцевої) системи централізованого оповіщення цивільного захисту у м. Львові на 2019-2022 роки, шляхом збільшення фінансування на 2022 рік у розмірі 1914,7 тис. грн. для придбання та встановлення обладнання гучномовного зв'язку (вуличних гучномовців), сигнально-інформаційних табло, електронних сирен, обладнання та матеріалів для системи оповіщення (підсилювачів-мікшерів, інформаторів, гучномовців рупорних, кабелю з'єднувального електричного) ³¹.

Широкого поширення отримали мобільні додатки щодо оголошеної тривоги, а також інформування через популярні в громаді Телеграм-канали. З іншого боку, в соціальних мережах часто розповсюджується дезінформація. Наприклад, періодично у телеграм-каналах і вайбер-спільнотах поширюється інформація про нібито бомбардування Львова та злам системи оповіщення, яка є фейком та частиною інформаційно-психологічної диверсійної операції ³². Проблемою також залишається належна реакція громадян та суб'єктів господарювання на сигнали оповіщення про тривоги. Зокрема, як повідомили у пресслужбі Одеської обласної військової адміністрації, суб'єкти господарювання подекуди не виконують вимоги наказу «Про деякі питання цивільного захисту населення в умовах правового режиму воєнного стану», а саме не закриваються під час повітряної тривоги. ³³ Немає однозначного відношення органів влади щодо руху громадського транспорту під час сигналу повітряної тривоги. Зокрема, у Львові під час оголошення повітряної тривоги транспорт має зупинитися, а пасажирів переходити до найближчого укриття ³⁴. Голова Подільської районної військової адміністрації в Одеській області також розпорядився припинити рух містом маршрутних автобусів під час лунавання сигналу повітряної тривоги, що правда практично одразу цю заборону скасували ³⁵.

31 https://zaxid.net/lvivska_miskrada_pokrashhuye_sistemu_opovishhennya_na_teritoriyi_gromadi_n1538209

32 https://zaxid.net/lvivyan_zasterigayut_pro_feyki_pro_nepratsyuyuchi_sireni_i_zlam_sistemi_opovishhennya_n1539947

33 <https://izbirkom.org.ua/news/obshchestvo-19/2022/v-deyakh-magazinah-odeskoyi-oblasti-ignorovali-signali-povitryanoyi-trivogi/>

34 https://tvoemisto.tv/news/u_lvovi_na_chas_povitryanoyi_tryvogy_gromadskyy_transport_maie_zupynyatsya_sadovyy_135526.html

35 <https://izbirkom.org.ua/news/obshchestvo-19/2022/v-podilsku-zaboronili-yizditi-avtobusami-pid-chas-povitryanoyi-trivogi/>

Проведене опитування мешканців громад показало, що значно сприяє відчуттю безпеки в громаді в умовах війни ефективна робота в сфері цивільної безпеки. Зокрема, наявність та обладнання укриттів та роботу системи оповіщення жителі Татарбунарської громади Одеської області оцінили загалом добре (53% та 63,4% відповідно). За результатами опитування, 73,9% відсотків мешканців Татарбунарської громади знають, де знаходиться найближче укриття та користуються ним при сигналах тривоги. Переважна більшість опитаних мешканців громади дізнається про оголошену повітряну тривогу від сирени в місті (80,7%). В той же час, мешканці іншої громади області – Ренійської, наявність та обладнання укриттів жителі громади оцінили загалом негативно – 30,4% вважають їх абсолютно незадовільними, 25,9% – задовільними, 21,5% – незадовільними. Не знають, де знаходиться укриття, але хотіли дізнатись – 29,7% опитаних. Робота системи оповіщення оцінена ще нижче – 36,7% вважають їх абсолютно незадовільною, 25,9% – незадовільною, 24% – задовільною. Чують сирену лише 4,4% опитаних мешканців, не знають про оголошену тривогу 11,4% опитаних мешканців громади.

2.2. Співвідношення свободи вибору місця проживання та пересування з вимогами воєнного стану.

Облаштування блокпостів у перші дні наступу окупаційних військ носило стихійний характер, що зумовлювало зупинку трафіку, в тому числі проблеми з оперативною доставкою військового транспорту, техніки, особового складу Збройних Сил України. Саме тому, це питання було вирішено наказом ЛОВА від 03.03.2022 р. № 5/22 «Про організацію тимчасово посилених контрольних пропускних пунктів (блокпостів) на території Львівської області», а 04.03.2022 р. наказом ЛОВА № 7/22 «Про врегулювання питання самовільно встановлених блокпостів на території Львівської області» надано доручення районним військовим адміністраціям врегулювати це питання на місцях. На початку повномасштабної агресії Росії проти України на Львівщині було облаштовано 544 блокпости, у березні, їх кількість скоротили до 100, а згодом – до 30³⁶.

Для забезпечення контролю за здійсненням заходів під час запровадження комендантської години створюється система пропускового режиму та за рішенням коменданта (за погодженням з військовим командуванням) особам видаються перепустки. Слід відзначити, що вказані заходи виявили свою ефективність у боротьбі як із загрозами національній безпеці так і порушеннями громадського порядку в умовах воєнного стану, про що свідчать інформаційні повідомлення з приводу затримань під час комендантської години чи на блокпостах при перевірці документів. Правоохоронці також спостерігають тенденцію до зни-

36 https://zaxid.net/u_lvovi_vdvichi_zmenshat_kilkist_blokpostiv_na_dorogah_n1542174

ження рівня майнових злочинів, таких як квартирні крадіжки. Сприяють комендантська година, посилені патрулі, блокпости.³⁷ Періодично з'являється інформація з проблемами застосування зброї на блок-постах. Відомий інцидент в місті Чорноморську Одеської області, коли на блок-посту застрелили поліцейського, який на приватному авто не пригальмував біля блок-поста ³⁸. Відомо про напад на блокпосту міста Черкаси на правозахисників Української Гельсінської спілки з прав людини ³⁹. Негативного суспільного забарвлення отримала тенденція використання порушень комендантської години або при перетині блокпостів для вручення повісток військовозобов'язаним, що фактично дискредитує проходження військової служби та мобілізаційні заходи, хоча законодавчих обмежень такій практиці (якщо повістка вручена уповноваженою особою територіального центру комплектування та соціальної підтримки військовослужбовців) немає.

Вплинула така ситуація і на питання безпеки на дорогах. Так, увечері 24 березня на виїзді з міста Татарбунари Одеської області в напрямку Ізмаїла, 70-річний мариуполець не справився з управлінням автомобіля «ВАЗ» та врізався в бетонні блоки блок-поста на дорозі. Загибло двоє людей, двоє людей включно з дитиною отримали поранення ⁴⁰. Інший приклад торкається Ренійської громади на півдні Одеської області. Значним безпековим викликом для громади стала аномальна концентрація великогабаритного грузового транспорту на пунктах пропуску та значне збільшення ДТП. Зростання навантаження на три порти в українській Бессарабії спровокував великі черги з фур на під'їздах до них. Зокрема, відділенням поліції №2 Ізмаїльського РВП ГУНП за період з 01.01.2022 по 30.06.2022 року зареєстровано 12 ДТП (за аналогічний період 2021 року їх не було зовсім).

Оперативними заходами стало обмеження свободи пересування та руху транспортних засобів як з позицій посилення правил перетинання державного кордону, так і меж між адміністративно-територіальними одиницями. За останні сім місяців на ділянці Західного регіонального управління в межах Львівської, Волинської, Закарпатської, Чернівецької на кордонах з ЄС і Республікою Молдова затримали понад 2750 правопорушників, які намагалися незаконно перетнути кордон України. З них понад 1420 осіб зупинили поза пунктами пропуску, у тому числі майже 200 нелегальних мігрантів. Ще 1330 осіб, які намагалися

37 <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3537526-u-policii-kazut-so-riven-zlocinnosti-za-piv-roku-vpav-na-25.html>

38 <https://tsn.ua/ukrayina/na-blokpostu-v-chornomorsku-zastrelili-policeyskogo-1991770.html>

39 <https://helsinki.org.ua/articles/politsiia-ne-vidkryla-provadhennia-shchodo-napadu-na-pravozakhysnykiv-uhspl-podaie-skarhy/>

40 <https://usionline.com/smertelnoe-dtp-v-odesskoj-oblasti-bezhency-iz-mariupolja-vrezalis-v-blokpost/>

незаконно перетнути кордон, виявили безпосередньо в пунктах пропуску. За цей же період відмовили в перетині кордону понад 19 000 особам через проблеми з документами і не тільки. Загалом у 2022 році за незаконний перетин кордону відкрили понад тисячу кримінальних проваджень. Затримали, повідомивши про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, 462 особи. Наразі суд виніс вирок 145-м. Також є певні угруповання, які допомагають особам у незаконному перетині кордону. Це, як правило, ділки, котрі заробляють на довірливих громадянах, пропонуючи їм виготовлення документів про непридатність до військової служби, навчання за кордоном, наявність інвалідності тощо ⁴¹.

Водночас, тривалий час питання обмеження права на перетинання кордону становить значний суспільний інтерес і є джерелом урядових та парламентських ініціатив як за професіями (наприклад, щодо виїзду закордон для працівників ІТ-сфери, відрядження для працівників окремих суб'єктів господарювання, які не обізнані з державною таємницею під гарантії повернення), так і категоріями осіб (які мають дозвіл на проживання закордоном, якщо закордоном проживають члени сім'ї, за сімейним станом тощо). Одним із аргументів таких пропозицій є відновлення довоєнної бізнес-активності, промоція української позиції закордоном, залучення приватних закордонних інвестицій, непропорційність жорсткості сьогоденних обмежень.

2.3. Проблеми обігу зброї, небезпеки вибухових пристроїв та мінного забруднення.

Виданий 01 березня 2022 року Наказ МВС України №170 «Про особливості видачі громадянам України дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час дії воєнного стану» спростив порядок надання дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час дії воєнного стану. 3 березня 2022 року було прийнято Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України», яким у період дії воєнного стану громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, які на законних підставах перебувають на території України (далі - цивільні особи), можуть брати участь у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав, у тому числі отримати вогнепальну зброю і боєприпаси до неї. У період дії воєнного стану громадяни України можуть брати участь у відсічі та стримуванні збройної агресії рф, застосовуючи власну нагородну зброю, спортивну зброю (пістолети, револьвери, гвинтівки, гладкоствольні рушниці), мисливську нарізну, гладкоствольну чи комбіновану

41 https://tvoemisto.tv/exclusive/kilka_cholovikiv_navit_zagynulo_yak_uhylyanty_probuyut_peretnuty_kordon_ta_skilkoh_vzhe_zatrymaly_136131.html

зброю та бойові припаси до неї. Ці нововведення зумовили у перші ж дні після військового вторгнення надзвичайний ажіотаж щодо оформлення дозвільних документів, придбання зброї і набоїв, навчальні курси поводження зі зброєю ⁴².

З іншого боку, правоохоронці повідомляють про збільшення незаконного обігу зброї. Так, за час військової агресії РФ проти України поліція у Києві вилучила з незаконного обігу 433 одиниці вогнепальної зброї, 11 гранатометів, дев'ять кулеметів, переважно зброя вилучається на блокпостах. 182 факти незаконного поводження зі зброєю було минулого року, у 2022 році – 365, це значне зростання та проблема ⁴³. Публікації в ЗМІ повідомляють про численні факти незаконного обігу зброї: в Одесі торговець зброєю під час затримання підірвав гранату, внаслідок чого постраждало троє правоохоронців; ⁴⁴ на Одещині затримали чоловіка, який намагався продати гранату за дві тисячі гривень; ⁴⁵ нетверезий чоловік у Львові кинув дві гранати у поліцейську машину. ⁴⁶

Законодавець не передбачив на період дії воєнного стану будь-яких спеціальних правил перевезення товарів обмеженого обігу, в тому числі зброї, якщо таке перевезення здійснюється у встановленому законом порядку. Гостро постає питання перевірки зброї на блокпосту. Часто уповноважена особа просить показати зброю для звірки відповідності номерів у дозволі номерам на зброї. Складність у тому, що зброя у руках незнайомої особи для службовця на блокпосту – це підвищений ризик і напруження. Деякі службовці просять передати зброю їм у руки для проведення звірки. Юридично власник зброї не зобов'язаний і навіть не має права передавати зброю іншим особам ⁴⁷.

Одним з елементів гібридної форми ведення війни як до початку відкритої воєнної агресії, так і після введення воєнного стану стали масові повідомлення про замінування об'єктів соціальної та критичної інфраструктури. На початку лютого 2022 року поліція викрила у Львові дві ботоферми, які повідомляли про фейкові замінування, обидві з них керувалися з Росії ⁴⁸. Також у перші дні воєнної агресії через електронні ЗМІ та соціальні мережі ширилася інформація про

42 <https://wz.lviv.ua/ukraine/453325-my-za-naboiamy>

43 <https://ru.interfax.com.ua/news/general/852312.html>

44 <https://www.unn.com.ua/uk/news/1979738-v-odesi-cholovik-pidirvav-granatu-pid-chas-zatrimannya-postrazhdalo-troye-politseyskikh>

45 https://dumskaya.net/news/v-odesskoy-oblasti-zaderzhali-muzhchinu-kotoryy_8977-168007/

46 https://zaxid.net/u_lvovi_cholovik_kinuv_dvi_granati_u_politseysku_mashinu_n1549095

47 <https://jur-gazeta.com/publications/practice/transportne-pravo/zupinili-na-blokpostu-yaki-povnovazhennya-mayut-pravoohoronci-ta-shcho-neobhidno-znati-pro-svoyi-pra.html>

48 <https://novyny.live/lviv/vo-lvove-v-ocherednoi-raz-soobshchili-o-minirovanii-shkol-uchenikov-massovo-evakuiuiut-39795.html>

мінування диверсійно-розвідувальними групами житлових будинків на підставі фотографій саморобних вибухових пристроїв, гранат чи снарядів. В лютому – березні 2022 року інформаційний простір заповнили повідомлення про розміщення навідних та вибухових міток. В більшості з випадків повідомлень вони не підтверджені, але створили надзвичайну напругу у роботі правоохоронних органів та формувань охорони громадського порядку, підняли рівень соціального остраху та відчуття загрози для дезорганізації функціонування соціальних інститутів. Наприклад, за 19 перших днів воєнного стану до поліції Львівщини надійшло 850 повідомлень про мітки, маяки та сигнали та понад 600 про підозрілі предмети.

У Державній службі з надзвичайних ситуацій України повідомили, що через військову агресію РФ Україна стала однією з найзабрудненіших боєприпасами країн світу, на очищення територій знадобляться роки. Унаслідок широкомасштабного вторгнення РФ в Україну майже половина території України потенційно була забруднена мінами та вибухонебезпечними предметами. Наразі вдалось потенційно небезпечну територію з 300 тисяч квадратних кілометрів скоротити до 185 тисяч квадратних кілометрів. Всього з початку війни виявлено й вилучено понад 192 тисячі вибухонебезпечних предметів. Зусилля піротехніків ДСНС наразі зосереджені на територіях Київської, Сумської, Чернігівської областей, а також ліквідація наслідків постійних обстрілів в Харківській, Донецькій, Запорізькій, Миколаївській областях. За інформацією ДСНС, від вибухонебезпечних предметів в Україні постраждали 152 людини, з них 13 дітей, загинули 39 осіб, четверо з них – діти ⁴⁹. Інша проблема – мінування військовими РФ в районі острова Зміїний, де проходить маршрут з Босфору до портів України, та мінування району Чорного моря, який прилягає до гирла Дунаю. Російські джерела повідомляли про розміщення в морі 420 мін. Після штормів, морські міни зриває з кріплень та прибиває до узбережжя в Одеській області, де вони вибухають самостійно чи знешкоджуються українськими вибухотехніками. Наразі зафіксовано 22 таких епізоди, причому з вже 6-ма загиблими цивільними людьми, які знехтували заборону купання на пляжах. Останній зафіксований такий випадок стався 14 серпня, коли у селищі Затока Білгород-Дністровського району під час купання в прибережних водах від підриву на міні загинули троє чоловіків ⁵⁰.

49 <https://www.kmu.gov.ua/news/mvs-maizhe-polovyna-terytorii-ukrainy-potentsiino-bula-zabrudnena-minamy>

50 <https://helsinki.org.ua/articles/uzahalnennia-podiy-iaki-vidbulysia-v-odeskiy-oblasti-protiahom-6-misiatsiv-povnomashtabnoi-rosiysko-ukrainskoi-viyny-24-liutoho-24-serpnia-2022-roku/>

2.4. Проблеми домашнього насильства та торгівлі людьми.

Попри повномасштабну війну, розпочату РФ на території України, проблема домашнього насильства не стає менш важливою. Війна, як і будь-яка екстремальна ситуація, лише загострює проблеми людей, які були й до цього. Зокрема, це стосується насильства в сім'ях. Домашнє насильство під час війни – це поширене явище, яке стає ще більш небезпечним, ніж у мирний час. Людям, які зазнали такого насильства зараз, складніше знайти вихід – вони часто обмежені у пересуванні, їм немає в кого попросити про допомогу, вони ще більше залежать від кривдників фізично й матеріально ⁵¹.

Кількість випадків домашнього насильства на Одещині за перше півріччя 2022 року перевищила аналогічний показник 2021 року на 500. Так, за інформацією, зібраною Одеською приймальною УГСПЛ, серед відділів Національної поліції Одеської області за період з 1 січня 2021 року по 11 липня 2021 року Національною поліцією Одеської області було зареєстровано 4 тисячі 547 звернень щодо факту вчинення домашнього насильства, а за той самий період 2022 року – 5 тисяч 34.

На думку аналітиків Асоціації жінок-юристок України «ЮрФем», це сталося на тлі повномасштабного вторгнення російської федерації, адже ситуації збройного конфлікту, період постконфліктного врегулювання та випадки вимушеного переселення можуть посилювати масштаби та інтенсивність вже наявних форм насильства, а також призводити до появи його нових форм. Тобто війна, як і будь-яка екстремальна ситуація, лише загострює проблеми людей, які були й до цього. Зокрема, це стосується насильства в сім'ях. Аналітики зазначають, що домашнє насильство під час війни – це поширене явище, яке стає ще більш небезпечним, ніж у мирний час. Людям, які зазнали такого насильства зараз, складніше знайти вихід – вони часто обмежені у пересуванні, їм немає в кого попросити про допомогу, вони ще більше залежать від кривдників фізично й матеріально ⁵².

Психолог Громадського Руху «Віра, Надія, Любов» Микита Пермяков в своєму інтерв'ю для Української Гельсінської Спілки з прав людини, розповів, що проблема не стала менш гострою, ніж раніше, якраз навпаки: Сьогодні з боку внутрішньо переміщених осіб є багато запитів про погіршення стосунків у сім'ях. Однак, коли ми говоримо про домашнє насильство, ми повинні розуміти, що це не лише фізичне насильство, а й психологічне, економічне і т.д. Щодо «авторів» насильства, то зазвичай його вчиняють саме чоловіки. У зв'язку з війною

51 <https://helsinki.org.ua/articles/yurysty-b-iut-na-spolokh-pid-chas-viyny-zrostaie-domashnie-nasylstvo/>

52 <https://izbirkom.org.ua/news/zashchita-grazhdanskikh-prav-12/2022/pid-chas-vijni-na-odeshini-fiksuyetsya-bilshe-vipadkiv-domashnego-nasilstva-nizh-ranishe/>

багато чоловіків втратили роботу, змінили сферу діяльності, і це вплинуло й на стосунки в родині. На одному з заходів працівники правоохоронних органів зауважили, що повідомлень та заяв про вчинення домашнього насильства в період війни стало набагато більше. На жаль, сьогодні це наш другий невидимий фронт»⁵³.

Отже, під час війни захист потерпілих від домашнього насильства в Україні набув ще більшого значення. Тим більше, що Верховна Рада України 20 червня 2022 року ратифікувала Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству (Стамбульську конвенцію). Ця угода передбачає захист жінок від усіх форм насильства та дискримінації, рівність між жінками й чоловіками, політику та заходи для захисту всіх жертв насильства й надання їм допомоги.

Мешканці громад також стикнулися з новими викликами, які підвищили їх вразливість, зокрема до потрапляння у ситуацію торгівлі людьми. Новацією воєнного часу стало розширення груп ризику людей, які можуть потрапити у торгівлю людьми. Зокрема, до неї додалися внутрішньо переміщені особи, біженці, діти без супроводу, багатодітні та малозабезпечені сім'ї, одинокі матері, люди з особливими потребами, самотні люди похилого віку. Також це неповнолітні діти, адже в умовах військової агресії діти могли без батьків перемішуватися в Україні і перетинати кордон. Від початку 2022 року українські правоохоронці зафіксували 77 випадків торгівлі людьми, серед них – 28 випадків трудової експлуатації та 26 фактів сексуальної експлуатації⁵⁴. Зокрема, на Одещині викрили жінку, яка під приводом роботи у сфері обслуговування здійснювала вербовку молодих жінок з метою працевлаштування в салонах з надання інтимних послуг у Швеції⁵⁵. У зв'язку з такими викликами, Мінсоцполітики посилило інформаційно-роз'яснювальну роботу серед населення, а також скоординувало дії міжнародних і громадських організацій щодо інформаційних заходів з метою протидії торгівлі людьми. Наступним кроком стане доопрацювання з урахуванням викликів воєнного стану та затвердження Державної цільової соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2025 року⁵⁶.

53 <https://helsinki.org.ua/articles/domashnie-nasylstvo-vtrata-roboty-ta-nemozhlyvist-povernutysia-dodomu-uhspl-rekomenduie-vpo-dolaty-stres-vid-viyny-z-dopomohoiu-psykholoha/>

54 <https://zmina.info/news/vid-pochatku-roku-pravoohoronczy-zafiksuvaly-77-vypadkiv-torgivli-lyudmy-v-ukrayini/>

55 <https://od.npu.gov.ua/news/na-odeshchyni-politseiski-vykryly-hromadianku-iaka-v-period-voiennoho-stanu-verbuvala-zhinok-dlia-zainiattia-prostyutysiieu-za-kordonom>

56 <https://www.kmu.gov.ua/news/minsocpolitiki-posilyuye-robotu-z-protidii-torgivli-lyudmi-v-umovah-voennogo-stanu>

Розділ 3.

УЧАСТЬ ОКРЕМИХ СУБ'ЄКТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЕЗПЕКИ ТА ПРАВОПОРЯДКУ В ГРОМАДІ

3.1. Підтримка органами місцевого самоврядування територіальної оборони.

Питання, пов'язані зі сприянням обороні України, почали розглядатися місцевими радами ще до початку широкомасштабного вторгнення росії і здебільшого було пов'язане з розгортанням підрозділів територіальної оборони. В Україні для виділення коштів з місцевих бюджетів діє програмно-цільовий метод. Він передбачає, що для виділення тією чи іншою місцевою радою коштів з бюджету необхідно прийняти відповідну цільову програму, документ, в якому буде передбачено, на що ці кошти виділяються. Більшість міських рад виділили або фінансові кошти, або майно задля сприяння обороні України. Переважна кількість міських рад приймали відповідні рішення ще до початку широкомасштабного вторгнення, однак реальне виділення коштів і майна відбувалося вже після 24 лютого ⁵⁷.

Вінницька міська рада 25 лютого виділила 25 млн грн на потреби територіальної оборони. Міська рада також підтримала підрозділи силового блоку, які здійснюють протидію диверсійно-розвідувальним групам ворога. Окрім того, виділено 22,5 млн грн для формування додаткового резерву медикаментів та засобів індивідуального захисту для лікарень та потреб підрозділів ТрО.

Бюджетом міста Кропивницький на 2022 рік було передбачене фінансування в сумі 2,3 млн потреб підрозділів територіальної оборони. Крім цього, у 2021 році Кропивницька міська рада затвердила дві профільні програми – «Програму діяльності міської дружини міста Кропивницького на 2022-2024 роки» та «Програму територіальної оборони та підтримання постійної мобілізаційної готовності міста Кропивницького на 2022-2024 роки».

Під час сесії Одеської міської ради 9 лютого 2022 року депутати затвердили цільову програму сприяння розвитку підрозділів територіальної оборони та добровольчих формувань територіальної громади міста Одеси на 2022-2023 роки. Передбачалося фінансування програми у розмірі понад 20 млн грн. 15

57 <https://decentralization.gov.ua/news/15384>

лютого були внесені зміни до бюджету міста, якими було передбачено загальний обсяг фінансів, необхідних для реалізації заходів Програми у 2022 році, у сумі 6,71 млн грн. Крім того, для потреб територіальної оборони було заплановано виділення двох будівель. 7 березня 2022 року на сайті Одеської міської ради з'явилося повідомлення, що заплановане спрямування для матеріально-технічного забезпечення підрозділів територіальної оборони та добровольчих формувань територіальної громади міста з бюджету громади додатково у розмірі понад 100 млн грн.

Луцька міська рада 22 грудня 2021 року затвердила «Програму покращення матеріально-технічного забезпечення військових частин, проведення заходів територіальної оборони та мобілізаційної підготовки на території Луцької міської територіальної громади на 2022 рік», а 23 лютого 2022 року – «Програму заходів територіальної оборони Луцької міської територіальної громади на 2022-2024 роки». З початком широкомасштабного вторгнення на реалізацію «Програми покращення матеріально-технічного забезпечення військових частин, проведення заходів територіальної оборони та мобілізаційної підготовки на території Луцької міської територіальної громади на 2022 рік» було виділено 3,7 млн грн, а «Програму заходів територіальної оборони Луцької міської територіальної громади на 2022-2024 роки» – 12 млн грн.

Львівська міська рада на початку лютого затвердила Програму заходів щодо підготовки Львівської міської територіальної громади до національного спротиву на 2022-2024 роки. Рішенням ради кошти на програму не виділялися, проте фінансування програми було передбачене рішенням виконкому: виділено 8,2 млн грн із загального фонду міського бюджету. Проте цікавіше, на що саме було передбачене фінансування:

- 3,192 млн грн - для організації навчань щодо поводження зі зброєю та стрільби, а також надання домедичної допомоги для працівників виконавчих органів та депутатів Львівської міської ради;
- 2 млн грн - на створення інформаційних матеріалів та продукції (департаменту адміністративних послуг, управлінню освіти, департаменту «Адміністрація міського голови», управлінню з питань надзвичайних ситуацій, цивільного захисту населення та територіальної оборони);
- понад 1,5 млн грн - для організації навчань щодо поводження зі зброєю та стрільби і з надання домедичної допомоги для працівників професійної (професійно-технічної) освіти;
- 1,5 млн грн - за пропозицією управління освіти, для оплати праці з нарахуваннями додатково введених штатних одиниць вчителів «Захист України».

Рівненська міська рада 22 липня 2021 року затвердила «Програму мобілізаційної підготовки та оборонної роботи на території Рівненської міської терито-

ріальної громади на 2021–2025 роки». 22 лютого було затверджене рішення про внесення змін до програми, згідно з якими було виділено 5 млн грн на фінансування та матеріально-технічне забезпечення заходів щодо національного спротиву, функціонування системи управління територіальною обороною, підготовки підрозділів територіальної оборони у громаді. Крім цього, у березні з міського бюджету було виділено 2 млн грн на придбання форми і військового спорядження для бійців територіальної оборони.

До 24 лютого Хмельницька міська рада на потреби територіальної оборони виділила 9,282 млн грн. 9 березня міська рада затвердила Програму заходів національного спротиву Хмельницької міської територіальної громади на 2022 рік і внесла зміни до бюджету, відповідно до яких 85 млн грн було спрямовано на підтримку Збройних сил України, територіальної оборони, стрілецького батальйону, забезпечення медичної галузі та формування гуманітарних вантажів.

Черкаська міська рада 15 лютого виділила два приміщення на потреби територіальної оборони, 24 лютого – кошти в сумі 4 млн грн, а пізніше затвердила цільову програму підтримки Збройних Сил України та передбачила 100 мільйонів гривень субвенції для зміцнення матеріально-технічного забезпечення армії. Навесні виконком Черкаської міської ради спрямував з міського бюджету 10 млн грн на закупівлю спорядження для ЗСУ, прийняв рішення щодо організації забезпечення продовольством підрозділів територіальної оборони. Також було перерозподілено 46 млн грн для резервного фонду міського бюджету для потреб оборони й цивільного захисту населення.

Івано-Франківська обласна рада кошти на військові потреби виділяла кілька разів. Зокрема, на програму забезпечення мобілізаційної підготовки та оборонної роботи в області 16 лютого було виділено 3,5 млн грн. А 11 березня – 6,01 млн грн. За програмою надання шефської допомоги військовим частинам ЗСУ, НГУ та Державної прикордонної служби на сесії 16 лютого виділила 1,5 млн грн, а 11 березня – 800 тис. грн. Загалом з обласного бюджету для потреб військових формувань з початку 2022 року і до 3 червня було виділено 11,8 млн грн ⁵⁸.

58 <https://izbirkom.org.ua/publications/tsentr-publichnykh-rassledovani-32/2022/yak-misceva-vlada-pidtrimuye-teroboronu-na-prikarpatti/>

3.2. Місцеві муніципальні програми в сфері безпеки та правопорядку в громадах.

У широкому розумінні безпечної громади можна говорити про використання декількох видів місцевих програм ⁵⁹:

- програми «безпечна громада» в місті, селищі;
- програми з благоустрою та розвитку інфраструктури;
- програми поводження з безпритульними тваринами;
- програми профілактики злочинності, забезпечення громадської безпеки та правопорядку;
- програми з протидії і зниження шкоди наркоманії;
- програми правової освіти населення.

Поширеною практикою є впровадження програм «Безпечне місто», які в основному спрямовані на функціонування системи відеоспостереження та оперативного реагування на правопорушення. Варто зазначити, що часто такі системи в громадах працюють без належного документального оформлення, мають проблеми з аналізом, збереженням та використанням отриманих даних. Наразі практика встановлення систем відеоспостереження активно впроваджується в освітніх закладах. Так, управління освіти Саф'янівської громади Ізмаїльського району Одеської області в рамках підготовки до нового навчального року планувало облаштування 27 навчальних закладів на території громади системами відеоспостереження з можливістю архівації запису. Мова йшла про 14 шкіл та 13 дитячих садочків у селах Саф'янівської територіальної громади ⁶⁰. Одеська обласна рада встановлює тривожні кнопки в 55 закладах освіти. Наприклад, у «Рішельєвському науковому ліцеї» планують встановити чотири відеокамери, один відеореєстратор та інше обладнання. В «Одеському навчально-реабілітаційному центрі «Формадо» встановлять дві відеокамери з обладнанням, ще дві в «Одеському навчально-реабілітаційному центрі «Дитина з майбутнім» та три в «Одеському навчально-реабілітаційному центрі «Зоресвіт». Також планується встановлення приймально-контрольного приладу та бездротової кнопки у Одеському коледжі економіки, права та готельно-ресторанного бізнесу ⁶¹.

Однією з перспективних форм участі місцевого самоврядування в забезпеченні безпеки в територіальних громадах залишається створення Центрів безпеки. У роботу Центру закладено комплексний підхід – у кожному такому Центрі буде

60 <https://izbirkom.org.ua/news/obshchestvo-19/2022/shkoli-ta-dityachi-sadochki-safyanivskoyi-gromadi-obladnayut-sistemami-videosposterezhennya/>

61 <https://izbirkom.org.ua/news/antikorrupsiia-31/2022/odeska-oblrada-viznachila-hto-vstanovit-trivozhni-knopki-v-55-zakladah-osviti/>

розміщено пожежне депо, кабінет дільничного офіцера поліції, за необхідності фельдшерсько-акушерські пункти. Центри безпеки громадян продовжують відкриватись і під час війни та воєнного стану. Так, в квітні 2022 року у Великоомелянській громаді Рівненської області запрацював Центр безпеки громадян. В одній будівлі знаходиться поліцейська станція та пожежна частина. На станції працюватиме поліцейський офіцер громади, який забезпечений сучасним службовим автомобілем та усією необхідною технікою для роботи. Відтепер Центр безпеки оберігатиме спокій понад 5 тисяч громадян із шести населених пунктів. «Третій центр безпеки відкрито в Рівненській області у Великоомелянській громаді. У планах відкриття ще декількох центрів в області, адже вони показали свою ефективність та результативність. Сьогодні під час військового стану дуже важлива безпекова складова. Вона є пріоритетом для будь-якої громади» – зазначив начальник Рівненської ОВА⁶².

Зважаючи на виклики війни для сфери цивільного захисту, активізувались процеси створення/розвитку добровільних формувань цивільного захисту. Так, в м. Одесі створено добровільне формування цивільного захисту, до якого увійшли одесити, більша частина з яких вже брала участь у рятувальних роботах: члени Асоціації добровільних пожежників України, організації «Мотохелп», волонтери та співробітники Червоного Хреста, кінологи, дигери та альпіністи. Для відпрацювання навичок реагування в умовах воєнного часу проведуться учбові заняття «Ліквідація наслідків ракетного удару». Тренування здійснюються із залученням спеціальної техніки, а також транспортних засобів, які були передані Одесі містами-побратимами. «Ми задіємо всі можливі форми і методи для підняття рівня кваліфікації та злагоджених дій наших добровольців. Вони проходять велику кількість занять, які проводять як наші фіхівці, так і залучені: медики, рятувальники, психологи», – зазначив директор міського Департаменту муніципальної безпеки⁶³.

3.3. Безпекові ініціативи органів державної влади.

В першу чергу, варто відзначити розвиток підходу Community Policing (CoP) в умовах війни/воєнного стану з боку органів поліції. «Поліцейський офіцер громади» – це безпековий проєкт Національної поліції України, мета якого – забезпечити кожну ОТГ окремим правоохоронцем, який не тільки працюватиме, а й проживатиме на ввіреній йому території, буде повноправним представником своєї громади, знатиме її проблеми і безперервно надаватиме населенню якісні поліцейські послуги. На Одещині меморандум про співпрацю та партнерство з поліцією підписали 37 громад. 31 правоохоронець вже завершив спеціалізова-

62 <https://www.rv.gov.ua/news/na-rivnenshchini-rozpochav-robotu-tretij-centr-bezpeki-gromadyan>

63 <https://omr.gov.ua/ua/news/229099/>

не навчання, отримав автомобіль та устаткування і приступив до роботи, ще 2 – завершують навчання у Харківському національному університеті внутрішніх справ.

На Одещині також з'явилися перші «вихователі безпеки» в освітньому середовищі. «Вихователь безпеки» – це пілотний проєкт, ініційований минулого року під час форуму «Україна. Безпечна громада» Міністерством внутрішніх справ, Національною поліцією та Державною службою з надзвичайних ситуацій у співпраці з Міністерством освіти, Міністерством розвитку громад та територій, освітнім омбудсменом, Асоціацією міст України, Асоціацією об'єднаних територіальних громад, Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) та власне громадами. Вихователь безпеки – це цивільна особа, основним завданням якої, після проходження відповідного навчання, є виявлення і припинення правопорушень у межах навчального закладу, участь у превентивних заходах і внесення пропозицій щодо посилення безпечного освітнього середовища. Проєкт передбачає удосконалення партнерства та комунікації поліції, рятувальників, закладів освіти, громади, батьківського та учнівського врядування задля створення для дітей вільного від булінгу, наркотиків і насильства середовища. До проєкту в Україні вже доєдналися 16 територіальних громад, у яких до роботи приступили перші 17 спеціалістів з безпеки в освітньому середовищі ⁶⁴.

На школярів направлений також інший продукт Міністерства внутрішніх справ – «Абетка з безпеки» для школярів середньої школи. У цьому посібнику зібрані поради від А до Я, які допоможуть дітям, батькам, викладачам зберегти здоров'я й життя. Тут є відповіді на найактуальніші запитання воєнного сьогодення, насамперед, для дітей: що робити під час «Повітряної тривоги», роз'яснення щодо небезпеки мін, бомб, гранат та снарядів. Рекомендації, як діяти під час найрізноманітніших надзвичайних ситуацій: хімічної атаки, радіоактивного забруднення тощо. Включно з Правилами дорожнього руху, а також актуальними темами булінгу та безпеки в інтернеті ⁶⁵. В серпні 2022 року Міністерство внутрішніх справ України презентувало мобільний застосунок для реагування на випадки домашнього та гендерно зумовленого насильства. Додаток дає можливість постраждалій особі викликати та отримати допомогу без телефонного дзвінка, не привертаючи увагу кривдника. Це додатковий та зручний спосіб для реагування на випадки домашнього та гендерно зумовленого насильства. Також мобільний застосунок – це ресурс з корисною інформацією про види насильства, картою з всіма доступними сервісами поряд та кнопкою виклику поліції. Проєкт реалізовано за сприяння Посольства Великої Британії в Україні, Фонду ООН у галузі народонаселення та за участі Першої леді Олени Зеленської ⁶⁶.

64 <https://od.npu.gov.ua/news/na-odeshchyni-ziavylysia-pershi-vykhovateli-bezpeky-v-osvitnomu-seredovishchi>

65 <https://www.kmu.gov.ua/news/u-mvs-rozrobyly-abetku-z-bezpeky-dlia-shkoliariv>

66 <https://mvs.gov.ua/news/u-mvs-prezentovali-mobilnii-zastosunok-dlya-reaguvannya-na-vypadki-domasnyogo-ta-genderno-zumovlenogo-nasilstva>

Варто також відзначити значну інформаційно-просвітницьку роботи щодо безпечного поведіння в умовах війни від ДСНС. Так, наприкінці липня 2022 року сапери, рятувальники та психологи Державної служби України з надзвичайних ситуацій та фахівців Товариства Червоного Хреста України провели тренінги із безпекової тематики на одній зі станцій метро Києва. Локацію обрали, аби залучити до навчань та поділитися корисною інформацією з якнайбільшою кількістю містян. Пасажири змогли відпрацювати отримані знання, зокрема, як надавати допомогу при різних видах кровотеч або що робити, якщо у людини панічна атака. Також слухачам детально розповіли про вміст тривожної валізи та як її правильно зібрати. А фахівці піротехнічної служби ознайомили із алгоритмом дій у разі виявлення вибухонебезпечних предметів⁶⁷. Інший сучасний підхід - створення мобільного застосунку «MineFree» (Без мін), який підвищує рівень захисту цивільних через інформування про виявлення боєприпасів та території, які несуть потенційну загрозу для населення. «MineFree» надає можливість: переглянути мапу, на якій позначено потенційно небезпечні території, згідно з даними ДСНС; отримати сповіщення у випадку наближення до небезпечного об'єкту; ознайомитися з довідником ДСНС, у якому є фото та опис вибухонебезпечних предметів; повідомити про виявлення вибухонебезпечних або підозрілих предметів. Застосунок розроблений волонтерами благодійної швейцарської організації Free Ukraine (Вільна Україна) за підтримки ДСНС⁶⁸.

3.4. Форми самоорганізації людей в громаді в сфері безпеки та правопорядку.

В умовах війни ефективним інструментом підвищення безпеки в громаді стали групи «сусідської варти», які активно розвивались в окремих населених пунктах. Такий підхід дозволяє підвищити рівень безпеки окремого мікрорайону завдяки активній позиції сусідів та налагодженій співпраці з місцевою владою та поліцією. Основний акцент у такій діяльності - розуміння того, що безпечне середовище це відповідальність не лише правоохоронних органів та місцевого самоврядування, але і самих мешканців. За словами активісток «сусідської варти» з м. Татарбунари Одеської області, з початком роботи груп «сусідської варти» в мікрорайоні зменшилась кількість крадіжок особистого майна та порушень правил дорожнього руху. В умовах війни та воєнного стану значення роботи «сусідської варти» значно зросло, адже місцеві жителі одразу виявляють незнайомих людей чи підозрілі транспортні засоби та повідомля-

67 https://kyivcity.gov.ua/news/ryatuvalniki_saperi_i_psikhologi_proveli_pershi_bezpekov_i_treningi_dlya_kijan_na_odniy_zi_stantsiy_metro_foto/

68 <https://ms.detector.media/trendi/post/30016/2022-08-09-v-ukraini-zyavyvsya-novyiy-mobilnyy-zastosunok-z-minnoi-bezpeky-minefree/>

ють поліцію чи ТрО.⁶⁹ Варто відмітити, що воєнна загроза значно активізувала громадську активність та залученість жителів до різних напрямків посилення спроможностей в сфері безпеки. Можна відмітити курси самооборони для жінок,⁷⁰ додаток для повідомлення військових про проліт російських ракет «ЄППО»⁷¹, мобільні укриття на вулицях Одеси⁷² та багато інших волонтерських/громадських ініціатив.

З іншого боку, в умовах війни відбуваються певні негативні громадські починання, які порушують права людини. Зокрема, мова йде про практику, коли спійманого на місці дрібного злочину «мародера» прикручують плівкою до стовпа, знімають штани та б'ють. У такому вигляді людина змушена перебувати на вулиці до приїзду поліції. Часто такі дії знімають на телефон та розповсюджують по соціальним мережам. Відомо навіть про один випадок на Волині, коли такий «мародер» помер прив'язаним. Так, в ніч з 3 на 4 березня чоловік проник в будинок у Нововолинську, однак був затриманий рідними, які наглядали за оселею. Це належним чином задокументували, чоловіка відпустили, викрасти він нічого не встиг. Пізніше місцеві прив'язали його до стовпа і наносили удари по сідницях. Після цього лишили прив'язаним, однак чоловік помер⁷³. Сама ідея протистояти т.з. «мародерам» має добру мету, проте боротися з ними такими методами за межами закону.⁷⁴

69 <https://www.prostir.ua/?news=u-mistah-tatarbunary-ta-reni-odeskoji-oblasti-skoordynuvaty-bezpekovu-ta-humanitarnu-robotu>

70 https://lb.ua/society/2022/02/07/504858_vam_treba_mati_minimalniy_plan_yak.html

71 <https://processer.media/ua/v-ukraini-rozrobili-dodatok-eppo-shho-dozvolyaie-poperedzhati-vijskovih-pro-zapusk-rosijskih-raket/>

72 <https://suspilne.media/275332-v-odesi-na-vulicah-zavlatsa-mobilni-ukritta-ak-vigladatimut-ta-de-rozmistat/>

73 <https://volynua.com/posts/na-volini-pomer-maroder-yakogo-zatrimali-naperedodni>

74 <https://ngp-ua.info/2022/03/56511>

РЕКОМЕНДАЦІЇ

- 1.** розробка національної концепції «Безпечна громада» та окремих державних цільових стратегій/програм з широким обговорення з органами місцевого самоврядування, експертами та громадськістю;
- 2.** врахування в національних та локальних нормативних актах в умовах воєнного часу балансу між безпекою та свободою, а також врахування обґрунтованості запровадження обмежень, які викликані безпековими заходами;
- 3.** запровадження чіткого розподілу і визначення компетенцій органів військового та цивільного управління в питаннях безпеки в умовах воєнного стану, а також визначення додаткових конкретних механізмів контролю при наданні додаткового обсягу повноважень органам військового та цивільного управління в умовах воєнного стану;
- 4.** впровадження обмежувальних заходів правового режиму воєнного стану зважаючи на нормативну підставність та легальну мету їхнього запровадження, а також забезпечення пропорційності відповідних обмежень;
- 5.** використання альтернативних засобів комунікації з громадянами з приводу правового режиму та обмежень воєнного стану з транспарентним (доступним) поданням інформації з метою налагодження соціального діалогу і порозуміння між органами управління і громадянами;
- 6.** поточний моніторинг/оцінка безпекових загроз безпосередньо для конкретних громад з врахуванням різного впливу чинника війни та пріоритетів післявоєнного відновлення;
- 7.** врахування при реалізації заходів цивільної безпеки особливих потреби вразливих груп та різний вплив чинника війни на їх становище;
- 8.** розробка національних та регіональних програм з розмінування територій та контролю за обігом зброї;
- 9.** врахування в просторовому плануванні громад та містобудуванні вимог цивільного захисту із застосуванням нових сучасних технологій;
- 10.** передбачити на рівні громад проведення інформаційно-просвітницьких та навчальних програм з безпечного поводження, а також запровадити програми підтримки різних груп, які відчули вплив війни (психологічна реабілітація, перекваліфікація інше).

За фінансової підтримки чеської організації People in Need, у рамках ініціативи SOS Ukraine.
Зміст публікації не обов'язково збігається з їхньою позицією.

НЕБЕЗПЕЧНО МІНИ!

ОПАСНО МИНЫ!